

Панок В.Г., д. психол.н., проф.,
директор УНМЦ практичної психології
і соціальної роботи НАПН України

<https://orcid.org/0000-0003-1421-0554>

До побудови моделі сучасної психологічної служби системи освіти

Анотація. В статті розглядаються питання удосконалення психологічної служби системи освіти. На основі аналізу першоджерел і практики роботи психологічної служби у закладах і установах освіти за останню чверть століття виокремлено головні проблеми і виклики, що постали зараз у зв'язку з реформуванням системи освіти. Автор пропонує своє бачення шляхів розвитку і вдосконалення психологічної служби на основі розуміння її як єдиної системи, що забезпечує психологічний супровід всіх учасників освітнього процесу і застосовує у своїй роботі єдину методологію та процедури.

Ключові слова: освітній процес; психологічний супровід; психологічна служба системи освіти; практичні психологи; соціальні педагоги; теорія розвитку особистості; візія; мета діяльності; принципи; структура; атестація; ліцензування.

Сучасний стан розвитку, проблеми.

Психологічна служба системи освіти була створена в Україні у 1991 році [5], коли всьому суспільству стала очевидною необхідність реформування освіти на засадах гуманізму і дитиноцентризму. З тих пір і дотепер психологічна служба є одним з небагатьох вдалих проектів реформування вітчизняної освіти за останню чверть століття.

В Україні, станом на червень 2016 року, в системі освіти налічувалось 22 616 працівників. Серед них: 14780 – практичних психологів навчальних закладів, 7054 – соціальні педагоги, 782 – працівники районних (міських), обласних центрів психологічної служби системи освіти та методисти методкабінетів відповідного рівня.

Щодо забезпеченості навчальних закладів працівниками психологічної служби (у ставках), то на кінець 2015-2016 н.р. в цілому по країні усі типи навчальних закладів забезпечені практичними психологами на 57,33%. Показник забезпеченості навчальних закладів соціальними педагогами

становить 48,45% [1].

Про ефективність функціонування психологічної служби свідчить статистика звернень до її працівників різних категорій учасників освітнього процесу. За інформацією з областей, впродовж 2015-2016 н.р. до працівників служби надійшло 3 014 130 звернень, що становить в середньому 13,8 звернень на 1 працівника на місяць.

Основними причинами звернень педагогів до практичних психологів є: питання, що пов'язані з асоціальними проявами у поведінці учнів (13,36%), готовність до навчання та труднощі у навчанні (11,68%) і вікові та індивідуальні особливості розвитку, проблеми самооцінки дитини (11,25%). Основними проблемами звернень педагогів до соціальних педагогів є: питання допомоги дітям та сім'ям у СЖО (26,21%), питання, які пов'язані з асоціальними проявами у поведінці учнів (13,65%) і психологічний клімат педагогічного колективу (10,11%).

Перші позиції серед звернень учнів (студентів) до практичних психологів обіймають: проблема самовдосконалення, розвитку власних здібностей і компетенцій (21,65%), проблема професійного самовизначення (12,47%) та проблема стосунків з однолітками (12,41%). Щодо звернень до соціальних педагогів, то найбільш актуальними проблемами тут є: проблема самовдосконалення, розвитку власних здібностей та компетенцій (22,84%), питання допомоги дітям та сім'ям у СЖО (12,40%) та проблема професійного самовизначення (11,20%).

За даними моніторингу, проведеного Українським НМЦ практичної психології і соціальної роботи [4], найбільша кількість психологів і соціальних педагогів зосередили свою увагу на роботі з дітьми і сім'ями учасників АТО – більше як 40% від загальної чисельності працюючих у службі. Робота з дітьми – внутрішньо переміщеними особами – більше 33%, робота з батьками ВПО – більше 30%.

Основними цільовими групами стали: діти і сім'ї учасників АТО – більше як 48 тисяч, що складає 33,1% від загальної кількості тих, хто звернулись за допомогою; учні і студенти ВПО – більше 43 тисяч, що складає 29,7%; батьки

учнів ВПО – майже 31 тисяча (21,2 %). Загальна кількість осіб, що отримали допомогу від працівників психологічної служби склала більше як 145 тисяч.

Наведені дані свідчать про те, що психологічна служба стала органічною частиною освітньої галузі, а її працівники – необхідною умовою реформування освітнього процесу.

Разом з цим, існує низка проблем і чинників, що обумовлюють необхідність осучаснення психологічної служби. Назвемо тільки основні.

Концепція *Нової української школи* докорінно змінила бачення розвитку освіти в сучасному українському суспільстві. Передусім це – суттєва зміна професійної позиції вчителя в освітньому процесі, що передбачає у першу чергу зміну його ставлення до учнів, до змісту і форм здійснення навчального процесу, до оцінювання якості освіти, до батьків і до колег. Наступна новела – зміна вимог до знань і життєвих компетенцій учнів. Глибоких змін потребує також і практика міжособистісного спілкування всіх учасників освітнього процесу, запровадження принципів відкритості, рівності, інклюзивності та партнерства.

Створення *інклюзивно-ресурсних центрів* (ІРЦ) для роботи з дітьми, які мають особливі освітні потреби, породило низку питань про функції і зміст діяльності працівників психологічної служби освітніх закладів. Іноді від працівників служби вимагають виконання функцій дефектолога або клінічного психолога для виконання яких необхідна спеціальна підготовка зі спеціальної психології (за нозологіями).

Децентралізація. Зміни структури управління освітою в умовах децентралізації породили суперечності у розумінні підпорядкування працівників служби закладів освіти, яке зазначено у Положенні про психологічну службу [5]. Психологи закладів освіти новостворених об'єднаних територіальних громад (ОТГ) іноді залишаються без належного методичного супроводу, поза межами процесу міжкурсової підготовки і атестації, без належної супервізії.

Проблема належного методичного забезпечення. Сьогодні методичне забезпечення працівника психологічної служби не можна назвати системним і

науково обґрунтованим. У багатьох випадках методичний арсенал практичного психолога часто складають випадкові, невалідні методики діагностичної і корекційно-розвиткової роботи. Не усі працівники служби мають хоча б перелік рекомендованого інструментарію.

Комерціалізація. У багатьох випадках методична література для працівників служби видається часто без належного науково-методичного рецензування, без належних грифів і відповідної експертизи. Різного роду видавництва та інші організації активно використовують доволі великий ринок, яким є сьогодні психологічна служба, для просування продуктів сумнівної якості (методики, журнали, тренінги, навчання і т.п.). В цілому позитивна тенденція до диверсифікації форм підвищення кваліфікації має зворотній бік – низьку якість змісту методичних матеріалів. Фактично ніхто не несе відповідальності за якість.

Проблема дотримання етичних норм і професійних стандартів. Сьогодні доволі розповсюдженими є випадки, коли спеціалісти своїми діями дискредитують професію – беруться виконувати функції, що не відповідають професійним стандартам, розголошують інформацію про клієнта, ставляться до нього упереджено, застосовують непсихологічні методи (астрологія, нумерологія, соціоніка і т.п.), використовують психологічні методи на власну користь.

Проблема професійної підготовки практичних психологів і соціальних педагогів у закладах вищої освіти. Вона, традиційно, залишається доволі гострою. Майбутні фахівці у переважній більшості просто не вміють спілкуватися з клієнтом, - слухати (точніше - чути), висловлювати і доносити свою думку, майже не мають навичок практичної роботи з клієнтами. Теоретична підготовка випускників є несистематичною, почасти – еkleктичною і не ґрунтується на чітких методологічних позиціях. Деякі випускники не знають класичних психологічних робіт Л.С. Виготського, Г.С. Костюка, С.Л. Рубінштейна. Тут також спостерігається проникнення ненаукових, містичних, концепцій і теорій.

Проблема координації діяльності відомчих психологічних служб.

Недостатня координація суттєво знижує вплив психологів на суспільство, утруднює взаємодію фахівців у наданні системної допомоги на засадах міжсекторального підходу. Методична неузгодженість, відсутність системи ліцензування та фактична відсутність потужних професійних спілок знижують ефективність впливу представників нашої професії на усі сфери суспільного життя.

Отже, **метою** даної роботи є визначення шляхів і методів оновлення психологічної служби системи освіти як в методичному, так і в організаційному аспектах для підвищення ефективності її функціонування і приведення у відповідність до нових вимог суспільства і реформи освіти.

Завдання.

1. На основі теоретичного аналізу робіт вітчизняних і зарубіжних дослідників, досвіду функціонування психологічної служби у системі освіти та статистичних даних визначити основні проблеми і утруднення діяльності служби.

2. Запропонувати нове (оновлене) бачення змісту, структури та основних завдань діяльності психологічної служби на найближчу перспективу.

Основна частина.

Методичною і метрологічною основою діяльності психологічних служб є прикладна психологія. Підвалини цього напрямку психології були закладені поколіннями вітчизняних і зарубіжних психологів. Зокрема роботами Г. С. Абрамової, Б. Г. Ананьєва, О. Ф. Бондаренка, Л. С. Виготського, В. В. Давидова, І. В. Дубровіної, Г. С. Костюка, С. Д. Максименка, В. С. Мерліна, В. В. Рибалки, С. Л. Рубінштейна, О. Я. Чебикіна, Т. С. Яценко та ін.

Прикладна психологія, як теоретична основа психологічної практики [6], поки ще не набула належної системності і структурованості та почасти розглядається просто як одна з теорій у науковій психології. Разом з цим, потужний поступ психологічної практики, осердям якої є психологічна служба, обумовлюють пріоритетний розгляд питань методики та організації психологічного практикування. Саме це є основним мотивом даної роботи.

Отже, розглянемо найважливіші, на наш погляд, питання осучаснення психологічної служби системи освіти.

Візія (бачення). Психологічна служба є цілісною структурою, що забезпечує психологічний супровід і соціально-педагогічну підтримку всіх учасників освітнього процесу на основі єдиних стандартів, методик і технологій для реалізації основних завдань функціонування освітньої галузі.

Мета і завдання діяльності (загальні).

Основною метою діяльності психологічної служби системи освіти є підвищення ефективності освітнього процесу шляхом його індивідуалізації та, одночасно, захист психічного здоров'я і соціального благополуччя всіх його учасників на основі застосування наукових методів і технологій прикладної психології та соціальної педагогіки.

Психологічна служба системи освіти є складовою частиною державної системи охорони фізичного і психічного здоров'я молодих громадян України і діє з метою виявлення і створення оптимальних соціально-психологічних умов для розвитку та саморозвитку особистості у процесі освіти.

Служба забезпечує своєчасне і систематичне вивчення психофізичного розвитку дитини, мотивів її поведінки і діяльності з урахуванням вікових, інтелектуальних, фізичних, статевих та інших індивідуальних особливостей, створення психологічних умов для саморозвитку та самовиховання, сприяє виконанню освітніх і виховних завдань закладами і установами освіти.

Завдання діяльності психологічної служби системи освіти України полягають у:

- підвищенні ефективності освітнього процесу на основі практичного впровадження новітніх досягнень психологічної науки;
- захисті психічного здоров'я та особистісного суверенітету всіх учасників освітнього процесу;
- сприянні повноцінному особистісному й інтелектуальному зростанню дітей на кожному віковому етапі їх розвитку;
- створенні психологічних і соціально-педагогічних умов для формування в учасників освітнього процесу мотивації до самовиховання і саморозвитку;
- забезпеченні індивідуального, особистісно-орієнтованого підходу до

кожної дитини на основі її всебічного психолого-педагогічного вивчення;

– профілактиці і корекції відхилень в соціальному, інтелектуальному і особистісному розвитку учнів, студентів, вихованців.

Принципи діяльності.

Базові принципи організації психологічної служби є наступними:

Доступність психологічних і соціально-педагогічних послуг для всіх учасників освітнього процесу закладу освіти. Цей принцип передбачає побудову таких організаційних моделей психологічної служби, які б могли забезпечити надання психологічної і соціально-педагогічної допомоги учням, студентам, батькам і педагогічним працівникам незалежно від віку, расової, релігійної або національної приналежності, майнового чи соціального статусу, місця проживання, типу навчального закладу, рівня розумового та фізичного розвитку.

Принцип науковості означає, що уся діяльність психологічної служби ґрунтується на основі наукових підходів, науковій методології і засадах наукової психології. Методи, методики і технології, що застосовуються в діяльності фахівців психологічної служби, мають бути науково обґрунтованими, валідними і надійними. Неприпустимо застосування позанаукових, містичних, релігійних, окультних та інших методів і методик, що не пройшли наукової експертизи.

Принцип розвитку передбачає побудову усієї методології психологічного практикування на теорії розвитку особистості з урахуванням певних етапів, періодів, криз, епох. Найбільш продуктивною у цьому відношенні є теорія Л.С. Виготського, яка, крім усього іншого, має високий прогностичний потенціал.

Трактування цього принципу торкається також і розвитку структури психологічної служби як служби *психологічного супроводу*, яка має забезпечувати доступність своїх послуг.

Принцип комплексності і системності у наданні соціальної і психологічної допомоги означає, що в діяльності психологічної служби мають бути поєднані вузька спеціалізація із певною універсальністю спеціалістів. Поєднання у єдиному технологічному процесі універсальності з спеціалізацією

фахівців забезпечить, на наш погляд, реалізацію завдань діяльності психологічної служби в цілому.

Міждисциплінарність у наданні психологічної і соціально-педагогічної допомоги означає, що у методиках і технологіях організації соціального і психологічного супроводу учасників освітнього процесу мають бути поєднані не тільки психологічні і соціально-педагогічні методи, а і методи інших, суміжних наук: соціології, педагогіки, дефектології, дидактики, фізіології та ін.

Структурність і цілісність. Цей принцип передбачає функціонування в освітній галузі єдиної психологічної служби з чіткою структурою, підпорядкуванням і координацією взаємодії окремих її елементів. Він не суперечить різноваріантності організаційних форм служби на місцях, але власне конституює службу як єдину систему, що має єдину мету і завдання, методи і підходи до надання психологічної допомоги.

Принцип забезпечення професійної підтримки і допомоги спеціалістам психологічної служби. Структурно і функціонально психологічна служба має бути вибудована таким чином, щоб кожен окремий фахівець відчував методичну підтримку і психологічну допомогу, чи то у вигляді супервізії або інтервізії, чи то у вигляді навчальних семінарів і тренінгів. Важливою формою професійної підтримки є методичні об'єднання спеціалістів служби за окремими напрямами роботи.

Методи діяльності (загальні).

Основними видами діяльності психологічної служби системи освіти є:

– діагностика – психологічне обстеження здобувачів освіти, їхніх груп та колективів, моніторинг змісту і умов індивідуального розвитку молоді, визначення причин та особистісних проблем, що ускладнюють їх розвиток та навчання;

– корекція – здійснення психолого-педагогічних заходів з метою усунення відхилень у психофізичному та індивідуальному розвитку і поведінці, схильності до залежностей та правопорушень, подолання різних форм девіантної поведінки, формування соціально корисної життєвої перспективи;

- реабілітація – надання психолого-педагогічної допомоги дітям, підліткам, молоді, які перебувають у кризовій або складній життєвій ситуації з метою адаптації та повернення до звичайних умов навчання і життєдіяльності;
- профілактика – своєчасне попередження відхилень у психофізичному розвитку та становленні особистості, міжособистісних стосунках, запобігання конфліктним ситуаціям у навчально-виховному процесі тощо;
- прогностика – розробка, апробація і застосування моделей поведінки групи та особистості у різних умовах та життєвих ситуаціях, визначення тенденцій розвитку груп, міжгрупових взаємин та освітньої ситуації у регіоні;
- проектування – визначення змісту, напрямів та психолого-педагогічних методів стимулювання індивідуального розвитку учнів і студентів, їхніх груп і колективів, складання на цій основі життєвих планів, проектів розвитку колективу і групи.

Рівні управління і методичний супровід (організаційні моделі).

Організаційні моделі психологічної служби системи освіти, що наводяться нижче, розроблені нами відповідно до основних принципів діяльності психологічної служби. Як відомо, в Україні існує значна кількість областей, районів, міст, що мають суттєві відмінності як з точки зору соціально-економічних, демографічних, навіть, ландшафтних, так і з точки зору етнічних, соціокультурних та історичних особливостей. Через це психологічна служба має бути оптимальним чином прилаштована до місцевих особливостей із тим, щоб найбільш ефективно виконувати свої функції.

Організаційні моделі діяльності психологічної служби *на рівні «ОТГ (район/місто) – заклад освіти».*

Психологічна служба ОТГ (району/міста) має розглядатися у якості основної структурної одиниці психологічної служби системи освіти. У зв'язку з цим, ця ланка психологічної служби має бути укомплектована належним чином і методично і кадрово і матеріально. Організаційна форма – центр психологічного супроводу освіти (ЦПСО). Він може бути самостійною методичною одиницею, або відділом у іншій методичній структурі, наприклад – освітньому сервісному центрі (ОСЦ), ІРЦ, або методичному кабінеті при

відділі освіти ОТГ. Це – *перша, основна, модель* організації психологічної служби на базовому рівні. Тут забезпечується *вторинна* психологічна і соціально-педагогічна допомога здобувачам освіти і їх батькам.

Зауважимо, що у розвинутих країнах у місцевих громадах (графствах, землях і т.п.), тобто у первинних ланках місцевої влади, існують органи управління освітою а при них – методичні сервісні центри. Основні функції таких центрів: методична підтримка фахівців закладів освіти; супервізія; проведення методичних нарад, тренінгів для працівників освітніх закладів, короткотермінових курсів підвищення кваліфікації; здійснення методичного контролю; узагальнення передового досвіду; надання безпосередньої кваліфікованої допомоги здобувачам освіти і їх батькам.

Друга модель. Застосовується в умовах, коли, через різні причини, не має можливості реалізувати першу: відсутнє фінансування; у керівників освітою відсутнє розумінні необхідності методичного забезпечення діяльності практичних психологів і соціальних педагогів закладів освіти; ОТГ є малочисельною з низьким рівнем фінансової спроможності і т.п. Сутність цієї моделі полягає у розподілі функцій центру психологічного забезпечення між працівниками служби, що працюють у закладах освіти ОТГ (району/міста). Хтось один має виконувати функції координатора, хтось - методиста, хтось – супервізора. Вторинна психологічна допомога здобувачам освіти забезпечується силами працівників служби закладів освіти, які мають відповідні ліцензії.

Третя модель передбачає наявність центру психологічного супроводу освіти але без існування ставок працівників служби в освітніх закладах. У такому випадку за кожним працівником ЦПСО закріплюються заклади освіти, де він має здійснювати свої професійні функції.

Друга і третя моделі передбачають надання всім учасникам освітнього процесу як *первинної*, так і *вторинної* психологічної допомоги.

Організаційні моделі діяльності психологічної служби *на рівні «область - ОТГ (район/місто)»*.

До структури психологічної служби системи освіти області входять:

обласний навчально-методичний центр психологічної служби (ОЦПС), психологічна служба закладів профтехосвіти, психологічні служби закладів вищої освіти (ЗВО), психологічні служби закладів освіти обласного підпорядкування. Обласна психологічна служба у своїй діяльності забезпечує усі напрями і види роботи психологічної служби системи освіти.

Основні функції ОЦПС: методичний супровід і методичне забезпечення психологічної служби області; проведення підвищення кваліфікації працівників служби; координація діяльності психологічної служби області; здійснення супервізії професійної діяльності працівників служби; планування розвитку мережі психологічної служби; атестація працівників служби; моніторинг розвитку мережі служби області; проведення скринінгів, моніторингів, опитувань всіх учасників освітнього процесу в області або в окремих населених пунктах чи громадах.

Перша модель. Обласний центр є структурним підрозділом обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (ОППО). Керівник обласного центру є керівником психологічної служби області.

Друга модель. Центр є самостійною організацією, що має статус навчально-методичного центру з усіма правами юридичної особи. Підпорядкований він безпосередньо обласному департаменту освіти і науки. Директор (завідувач) центру є керівником психологічної служби області.

Третя модель - об'єднані центри. Вони схожі з центрами другої моделі, але до їх складу входить також обласний ресурсний центр інклюзивної освіти. До складу об'єданого центру можуть входити також інші підрозділи, зокрема – центр розвитку дитини, консультативний кабінет, тренінговий центр та ін.. У цій моделі об'єднані методичні, навчальні і практичні функції. Такі центри можуть надавати як *первинну*, так і *вторинну* психологічну допомогу учасникам освітнього процесу. Ця модель видається найбільш перспективною.

Система надання психологічних послуг учасникам освітнього процесу.

Надання психологічних послуг учасникам освітнього процесу здійснюється на двох рівнях: первинному і вторинному. Первинний рівень забезпечує психологічна служба закладу освіти, вторинний – ЦПСО або методкабінети, навчально-методичні центри психологічної служби, ІРЦ.

Науково-методичне забезпечення. Система науково-методичного забезпечення діяльності психологічної служби вбачається диверсифікованою. До цього забезпечення можуть долучатися різного роду установи і організації – ОШПО, університети, установи Національної академії педагогічних наук, професійні громадські організації та ін.. Важливо тут зазначити, про обов'язкове проведення науково-методичної експертизи методів і методик, що пропонуються до застосування, Українським НМЦ практичної психології і соціальної роботи та відповідним відділом Інституту модернізації змісту освіти.

Атестація і ліцензування працівників.

Атестація працівників психологічної служби відбувається відповідно до процедур і нормативів, затверджених МОН України, з єдиним застереженням: до атестаційної комісії має бути включений хоча б один представник служби (методист методичного (сервісного) центру, психолог-супервізор, керівник психологічної служби). При цьому в атестаційну комісію має бути направлено експертний висновок про роботу апліканта (того, хто атестується), підписаний психологом-методистом, або психологом-супервізором, або керівником психологічної служби, який добре знайомий з роботою апліканта.

Для *ліцензування* фахівців психологічної служби при обласних департаментах освіти і науки на базі обласних центрів створюються спеціальні ліцензійні комісії. Ліцензування відбувається за такими напрямками: «первинна допомога», «вторинна допомога (за напрямками)», «супервізія (за напрямками)».

Процес ліцензування відбувається у два етапи: складання професійних письмових тестів та співбесіди з ліцензійною комісією за наявності позитивних відгуків з місця роботи та від супервізора.

Напрямок «первинна допомога» передбачає ліцензування фахівців психологічної служби, які пройшли курси підвищення кваліфікації за напрямком «первинна допомога», відпрацювали під супервізією не менше трьох років і мають позитивний висновок від супервізора.

Орієнтовний список знань, умінь і компетентностей: уміння слухати і чути співрозмовника; умінні говорити – доносити свою думку до свідомості клієнтів різного віку, статі, національності, рівня освіти і культури, професії і т.п.; знання основ прикладної психології і соціальної педагогіки; знання і дотримання вимог професійної етики; навички первинного консультування; навички публічного виступу перед різними аудиторіями; навички організації і проведення групової роботи; навички і методики проведення скринінгів і моніторингів; основи прикладної психодіагностики; уміння готувати висновки психодіагностичного чи соціально-педагогічного обстеження; знання

нормативних документів психологічної служби; володіння методами і методиками первинного обстеження (за окремим списком); знання законів групової динаміки і основ соціальної психології малих груп.

Напрямок «вторинна допомога (за напрямками)» передбачає ліцензування фахівців психологічної служби, які мають ліцензію «первинна психологічна допомога», пройшли курси підвищення кваліфікації за окремим напрямком вторинної допомоги, відпрацювали під супервізією не менше двох років і мають позитивний висновок від супервізора.

У даному випадку ліцензуються знання і навички працівників служби застосовувати конкретну методику психодіагностики, психотерапії, психологічної корекції для конкретної цільової аудиторії що, власне, і засвідчує ліцензійний документ.

Ліцензування у напрямі «супервізія (за напрямками)» передбачає наявність двох перших типів ліцензій, досвід роботи за другим напрямком ліцензування не менше двох років, проходження підвищення кваліфікації в якості майбутнього супервізора за тим же напрямком, що і ліцензія вторинної допомоги, висновок супервізора.

Ліцензійна комісія має право позбавити працівника служби ліцензії за заявою юридичної чи фізичної особи після ґрунтовного персонального розгляду справи. Позбавлення ліцензії є фактично позбавленням права на виконання функцій, зазначених у ліцензії. Відновлення ліцензії відбувається у такий же спосіб, як і її здобуття.

Підсумовуючи необхідно наголосити, що проект подальшого розвитку і вдосконалення діяльності психологічної служби знаходиться зараз на стадії обговорення. У цій роботі ми лише поділились деякими своїми наробками у цьому плані. Важливо не полишати цю роботу, а збагачувати новими знаннями та ідеями.

Висновки.

1. Теоретичний аналіз проблеми дозволяє констатувати актуальність внесення певних змін до стратегічних документів, що визначають діяльність психологічної служби у системі освіти. Зокрема сформульовано необхідність наступності у розвиткові служби та ідентифіковано виклики і небезпеки, які існують зараз у її діяльності.

2. Запропоновано авторське бачення змісту оновлення психологічної служби. Головною тезою є розуміння служби як єдиної, цілісної структури, що забезпечує *психологічний супровід* всіх учасників освітнього процесу, яка має

єдину мету і завдання своєї діяльності, застосовує науково обґрунтовані методи надання соціально-педагогічної і психологічної допомоги та забезпечує психологічну підтримку освітніх реформ.

Подальшого вивчення потребують питання узгодження єдиних протоколів діяльності практичних психологів і соціальних педагогів, визначення типових циклограм і діагностичних мінімумів (хоча робота в цьому напрямі вже ведеться [2,3]), уточнення і апробація організаційних моментів, ліцензування діяльності та ін..

Список першоджерел.

1. Горленко В. М., Лунченко Н. В., Мельник А. А. та ін. Статистичний бюлетень показників розвитку психологічної служби та психолого-медико-педагогічних консультацій за 2015-2016 навчальний рік. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2016. 49 с.

2. Горленко В. М., Луценко Ю. А., Острова В. Д., Сосновенко Н. В., Ткачук І. І. Методичні рекомендації щодо впровадження циклограм діяльності працівників психологічної служби / за заг. ред. В. Г. Панка. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. 132 с.

3. Горленко В. М., Острова В.Д., Сосновенко Н. В.,Ткачук І. І. Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби / за заг. ред. В. Г. Панка. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2018. 106 с.

4. Діяльність психологічної служби системи освіти у наданні допомоги постраждалим від збройного конфлікту на Сході України / УНМЦ практичної психології і соціальної роботи. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. 42 с.

5. Панок В.Г. Психологічна служба : Навчально-методичний посібник для студентів і викладачів / В. Г. Панок. – Кам'янець-Подільський : ТОВ Друкарня Рута, 2012 – 488 с.

6. Панок В.Г. Прикладна психологія. Теоретичні проблеми : монографія / В.Г. Панок. К.: Ніка-Центр, 2017 – 188с.